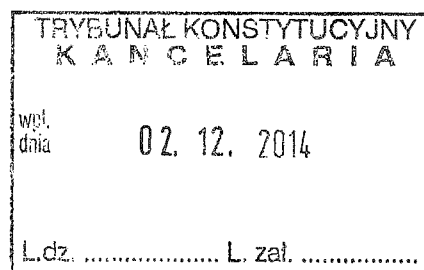

RZECZPOSPOLITA POLSKA
PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 2 grudnia 2014 r.

PG VIII TK 86/14
P 50/14

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku z pytaniami prawnymi Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie II Wydział Cywilny:

– z dnia 29 września 2014 r., czy:

- 1) art. 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 637 ze zm.) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490) jest zgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

a ewentualnie – na wypadek stwierdzenia braku formalnych podstaw do udzielenia odpowiedzi na pytanie prawne zawarte w pkt. 2 – czy:

- 3) § 2 ust. 1 i 2, § 4 ust. 1 i § 10 ust. 1 pkt 1 w związku z § 5 rozporządzenia wymienionego w pkt. 2 są zgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

– z dnia 2 września 2014 r., czy:

1) art. 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

2) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu jest zgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

a ewentualnie – na wypadek stwierdzenia braku formalnych podstaw do udzielenia odpowiedzi na pytanie prawne zawarte w pkt. 2 – czy:

3) § 2 ust. 1 i 2, § 4 ust. 1 i § 6 pkt 6 rozporządzenia wymienionego w pkt. 2 są zgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

– z dnia 14 października 2014 r., czy:

1) art. 16 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2014 r., poz. 635 ze zm.) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

2) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461) jest zgodne art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

a ewentualnie – na wypadek stwierdzenia braku formalnych podstaw do udzielenia odpowiedzi na pytanie prawne zawarte w pkt. 2 – czy:

3) § 2 ust. 1 i 2, § 4 ust. 1 i § 6 pkt 7 rozporządzenia wymienionego w pkt. 2 są zgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

– z dnia 23 października 2014 r., czy:

1) art. 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

2) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu jest zgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

a ewentualnie – na wypadek stwierdzenia braku formalnych podstaw do udzielenia odpowiedzi na pytanie prawne zawarte w pkt. 2 – czy:

3) § 2 ust. 1 i 2, § 4 ust. 1 i § 6 pkt 6 rozporządzenia wymienionego w pkt. 2 są zgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP

– na podstawie art. 27 pkt 5 w zw. z art. 33 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) –

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie w niniejszej sprawie podlega umorzeniu na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie II Wydział Cywilny (dalej: „Sąd pytający”, „Sąd Okręgowy” lub „Sąd”), postanowieniami: z dnia 29

września 2014 r. (sygn. akt _____), z dnia 2 września 2014 r. (sygn. akt _____), z dnia 14 października 2014 r. (sygn. akt _____) oraz z dnia 23 października 2014 r. (sygn. akt _____) przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawne przytoczone na wstępie.

Stan faktyczny w poszczególnych sprawach, w których skierowano pytania, przedstawia się następująco:

- w sprawie _____ Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, wyrokiem z dnia _____ września 2014 r., oddalił powództwo o uchylenie uchwały, wytoczone przez Z _____ P. przeciwko Wspólnocie Mieszkaniowej „M”; w wyroku tym nie zawarto rozstrzygnięcia o kosztach procesu; pozwana, reprezentowana w postępowaniu sądowym przez radcę prawnego, wystąpiła w piśmie procesowym z dnia _____ września 2014 r. o uzupełnienie wyroku o orzeczenie w przedmiocie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
- w sprawie _____ Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, postanowieniem z dnia _____ lipca 2014 r., umorzył postępowanie w zakresie żądania zapłaty kwoty _____ zł, a wyrokiem wydanym w tym dniu uwzględnił powództwo S. spółki z o.o. przeciwko J _____ M. i K _____ M. co do żądania kwoty _____ zł z ustawowymi odsetkami od dnia _____ lutego 2014 r. do dnia zapłaty, a także co do żądania zapłaty kwoty _____ zł; w piśmie procesowym z dnia _____ sierpnia 2014 r. powódka, reprezentowana przez pełnomocnika będącego radcą prawnym, wystąpiła o uzupełnienie wyroku o orzeczenie co do kosztów procesu;
- w sprawie _____ Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, wyrokiem z dnia _____ września 2014 r., oddalił powództwo o zapłatę, wytoczone przez J _____ S. przeciwko „I.”; w wyroku tym nie zawarto rozstrzygnięcia o kosztach procesu; pozwany, reprezentowany

w postępowaniu sądowym przez adwokata, wystąpił, w piśmie procesowym z dnia września 2014 r., o uzupełnienie wyroku o rozstrzygnięcie o kosztach procesu, w tym kosztach zastępstwa procesowego;

- w sprawie Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, wyrokiem z dnia października 2014 r., uwzględnił powództwo o zapłatę, wytoczone przez B S. przeciwko „S.”; powódka, reprezentowana w postępowaniu sądowym przez radcę prawnego, wystąpiła, w piśmie procesowym z dnia października 2014 r., o uzupełnienie wyroku o rozstrzygnięcie o kosztach procesu, w tym kosztach zastępstwa procesowego.

Uzasadniając przedstawione w pytaniu prawnym z dnia 29 września 2014 r. zarzuty, Sąd pytający wskazał, że wystąpienie przez pozwanego o uzupełnienie wyroku o rozstrzygnięcie o kosztach zastępstwa procesowego oznacza potrzebę oceny zasadności tego wniosku na gruncie art. 108 § 1 k.p.c. i art. 351 k.p.c. oraz art. 98 § 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. i wymienionych w nich przepisów odrębnych. W odniesieniu do przedmiotowej sprawy chodzi o rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490; dalej: „rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych”). Oznacza to – zdaniem Sądu – że „kontroli konstytucyjnej” podlega zarówno wymienione rozporządzenie, jak i przepisy upoważniające do jego wydania – art. 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 637 ze zm.; dalej: „u.r.p.”).

Niezgodność z art. 92 ust. 1 Konstytucji, zarówno powołanych przepisów u.r.p., jak i całego rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych, wynika – wedle Sądu pytającego – z faktu, iż wytyczne, zawarte w art. 22⁵ ust. 2 i 3 u.r.p., które nakładają na autora aktu wykonawczego obowiązek uwzględnienia – przy określeniu zarówno wysokości stawek minimalnych, jak i wysokości opłat za czynności radcy prawnego w postępowaniu sądowym – rodzaju, zawikłłości sprawy oraz wymaganego nakładu pracy radcy prawnego, nie spełniają warunku szczegółowości wymaganego przez powołany – jako wzorzec kontroli konstytucyjności – przepis art. 92 ust. 1 ustawy zasadniczej.

Sąd pytający stwierdził, że niezgodność art. 22⁵ ust. 2 i 3 u.r.p. z art. 92 ust. 1 Konstytucji prowadzi – ze względu na powiązanie normatywne – do niezgodności z tym wzorcem kontroli całego rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Uzasadniając zarzut ewentualny, Sąd pytający wskazał, iż został on sformułowany na wypadek, gdyby Trybunał Konstytucyjny uznał, że przesłanka funkcjonalna pytania prawnego w przedmiotowej sprawie jest aktualna wyłącznie w zakresie poszczególnych przepisów rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Uznając, że w przedmiotowej sprawie znajdują zastosowanie przepisy § 2 ust. 1 i 2, § 4 ust. 1 i § 10 ust. 1 pkt 1 w związku z § 5 tego rozporządzenia, Sąd pytający zarzucił im, iż wydane zostały one na podstawie blankietowego upoważnienia, nadto zaś zawierają regulacje wychodzące poza zakres udzielonego upoważnienia, a ich treść mogłaby raczej stanowić element wytycznych.

Uzasadnienie pytań prawnych z dnia 2 września 2014 r., 14 października 2014 r. i 23 października 2014 r. oparto na identycznej z przedstawioną powyżej argumentacji, z tym tylko że w pytaniu prawnym z dnia 14

października 2014 r. odnosi się ona do zaskarżonych przepisów art. 16 ust. 2 i 3 ustawy – Prawo o adwokaturze oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461; dalej: „rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie”).

Przed merytoryczną oceną zarzutów przedstawionych w każdym pytaniu prawnym niezbędne jest stwierdzenie, czy pytanie to spełnia przesłanki warunkujące skuteczność jego przedstawienia.

Zgodnie z art. 193 Konstytucji i art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed tym sądem. Z normy tej wynika, że dopuszczalność rozpoznania pytania prawnego uzależniona jest od łącznego spełnienia trzech przesłanek:

- podmiotowej – z pytaniem prawnym może wystąpić tylko sąd,
- przedmiotowej – przedmiotem pytania prawnego może być tylko akt normatywny mający bezpośredni związek ze sprawą i będący podstawą rozstrzygnięcia w sprawie oraz
- funkcjonalnej – wskazującej związek, jaki musi zachodzić między orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego a rozstrzygnięciem konkretnej sprawy, na tle której sąd zadał pytanie prawne.

Trybunał Konstytucyjny, wyjaśniając w swoim orzecznictwie znaczenie tych przesłanek, szczególną uwagę zwracał na konieczność wykazania przez sąd występujący z pytaniem prawnym przesłanki funkcjonalnej, sprawia ona

bowiem niekiedy – w odróżnieniu od przesłanek podmiotowej i przedmiotowej – problemy interpretacyjne (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 6 listopada 2013 r., sygn. P 24/13, OTK ZU nr 8/A/2013, poz. 129, z dnia 12 listopada 2013 r., sygn. P 23/13, OTK ZU nr 8/A/2013, poz. 131 i z dnia 14 stycznia 2014 r., sygn. P 12/12, OTK ZU nr 1/A/2014, poz. 6). W związku z brzmieniem art. 193 ustawy zasadniczej i art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym kontrola konstytucyjności inicjowana pytaniem prawnym ma charakter kontroli konkretnej, ściśle związanej z indywidualną sprawą toczącą się przed sądem pytającym. Dopuszczalne jest więc kwestionowanie w trybie pytań prawnych jedynie tych przepisów, których ocena przez Trybunał Konstytucyjny może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem pytającym. Przesłanka funkcjonalna determinuje zatem dopuszczalny przedmiot pytania prawnego, gdyż spełnienie tej przesłanki uzależnione jest od odpowiedniej relacji między treścią kwestionowanego przepisu a stanem faktycznym sprawy, w związku z którą zadano pytanie prawne. Przedmiotem kontroli w trybie pytania prawnego może być zatem jedynie akt normatywny lub przepis prawa, który ma bezpośrednie znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy toczącej się przed tym sądem – będzie zastosowany lub chociażby wywrze bezpośredni wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy zawisłej przed sądem pytającym. Z tych względów przedmiotem pytania prawnego nie może być wątpliwość konstytucyjna dotycząca kwestii zauważonych niejako przy okazji, które nie mają żadnego związku z konkretną rozpatrywaną przez sąd sprawą (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 października 2011 r., sygn. P 37/10, OTK ZU nr 8/A/2011, poz. 88).

Przepis art. 32 ust. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym przewiduje, że sąd zwracający się z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego zobowiązany jest do wskazania, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie prawne

zostało postawione, czyli – wykazania jego przesłanki funkcjonalnej. Sąd zobowiązany jest, stosownie do sprawy, do odrębnego wskazania, w jaki sposób zmieniłoby się rozstrzygnięcie sądu w toczącej się przed nim sprawie, gdyby określony przepis utracił moc obowiązującą wskutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o jego niezgodności z Konstytucją. Obowiązek, określony w art. 32 ust. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, jest wiążący (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2009 r., sygn. P 10/09, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 40).

W swym orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny wyjaśniał też charakter pojęcia „sprawa” użytego w art. 193 Konstytucji oraz w art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, wielokrotnie podkreślając nietrafność stanowiska utożsamiającego to pojęcie z każdym zagadnieniem poddanym pod rozstrzygnięcie sądowe, a więc zarówno głównym przedmiotem sporu, jak i wszelkimi rozstrzygnięciami w kwestiach incydentalnych (*vide* – postanowienie z dnia 6 listopada 2013 r., sygn. P 24/13, *op.cit.*). Interpretacja treści normatywnej pojęcia „sprawy” w rozumieniu art. 193 Konstytucji powinna bowiem uwzględniać przedmiot działalności sądów, którym – zgodnie z art. 177 Konstytucji – jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Przepis ten jednoznacznie wiąże więc pojęcie „sprawy” z funkcją ustrojową sądu, którą jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Do takich samych wniosków prowadzi wykładnia pojęcia „sprawy” dokonywana przez pryzmat art. 45 ust. 1 Konstytucji, który przyznaje jednostce prawo do „rozpatrzenia sprawy” przez sąd, czyli rozstrzygnięcia sporu o prawo, którego ochrony sądowej poszukuje jednostka. Sąd pytający orzeka zatem w konkretnej, „toczącej się” przed nim, sprawie i tylko w ramach tej sprawy może zadać pytanie prawne (*vide – ibidem*, por. także postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 lipca 2012 r., sygn. P 17/12, OTK ZU nr 7/A/2012, poz. 95).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, dopuszczalne jest kwestionowanie w trybie pytania prawnego przepisów dotyczących zagadnień incydentalnych oraz proceduralnych, jeżeli orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego w tym przedmiocie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem (*vide* – postanowienia: z dnia 10 czerwca 2009 r., sygn. P 4/09, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 93, z dnia 7 grudnia 2011 r., sygn. P 15/11, OTK ZU nr 10/A/2011, poz. 121 oraz z dnia 16 października 2012 r., sygn. P 29/12, OTK ZU nr 9/A/2012, poz. 116).

W postanowieniu z dnia 27 marca 2009 r., sygn. P 10/09, Trybunał Konstytucyjny wyraził pogląd, że „wątpliwości konstytucyjne mogą także dotyczyć zagadnień wpadkowych rozstrzyganych przez pytający sąd. Muszą to być jednak zagadnienia, z którymi będzie konfrontowany pytający sąd na tle rozstrzyganej sprawy, w ramach toczącego się postępowania. Także więc w wypadkach, gdy wątpliwość konstytucyjna dotyczy konkretnych kwestii wpadkowych, ewentualne wyeliminowanie niekonstytucyjnej normy dotyczącej takiej właśnie kwestii powinno być kwalifikowane jako wywierające wpływ na treść rozstrzygnięcia sprawy, w której postawiono pytanie prawne” (*op. cit.*). W wyroku z dnia 12 maja 2011 r., w sprawie o sygn. P 38/08, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że „sąd może mieć wątpliwość konstytucyjną na różnych etapach rozpatrywania sprawy, w kwestiach wpadkowych, w postępowaniu rozpoznawczym albo odwoławczym. Wątpliwości może przedstawiać zarówno sąd orzekający merytorycznie (wyrokujący), jak i sąd (inny skład) rozpatrujący kwestię wpadkową” (OTK ZU nr 4/A/2011, poz. 33). Jakkolwiek więc można – w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego – przyjąć, że pytanie prawne może dotyczyć wątpliwości konstytucyjnych powziętych przez sąd w związku z kwestiami wpadkowymi, to jednak niezwykle ważne jest by – co również akcentuje Trybunał Konstytucyjny –

wątpliwości te dotyczyły zagadnień, z którymi sąd konfrontowany był na tle rozstrzyganej sprawy, w ramach toczącego się postępowania.

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie akcentował również, że, będąc organem działającym na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji), ma kompetencję w zakresie oceny, czy sąd prawidłowo wykazał spełnienie przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 listopada 2008 r., sygn. P 18/08, OTK ZU nr 9/A/2008, poz. 168). Przeciwny pogląd, jaki w tej mierze zdaje się prezentować Sąd pytający, nie znajduje oparcia w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, który – nie kwestionując, że w pierwszej kolejności to sąd powinien określić zależność pomiędzy odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy – zastrzega dla siebie możliwość kontroli prawidłowości stanowiska sądu pytającego w tej kwestii (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 20 stycznia 2010 r., sygn. P 70/08, OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 7 i z dnia 22 listopada 2011 r., sygn. P 20/11, OTK ZU nr 9/A/2011, poz. 103).

Trybunał Konstytucyjny wskazał wreszcie, że „art. 193 Konstytucji wyklucza możliwość inicjowania przez organy sądowe abstrakcyjnej kontroli konstytucyjności prawa (...). Na gruncie obowiązującej Konstytucji pytanie prawne nie może abstrahować od sprawy, w związku z którą jest przedstawiane, i być traktowane przez sąd tylko jako okazja do zainicjowania postępowania przed Trybunałem. Należy mieć na względzie, że przedstawienie pytania prawnego wstrzymuje rozpatrzenie indywidualnej sprawy zawisłej przed sądem. Z uwagi na prawo jednostki do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 ust. 1 Konstytucji), pytania prawne powinny być przedstawiane tylko wtedy, gdy od odpowiedzi na nie rzeczywiście zależy rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem. Sądy powinny korzystać z tej kompetencji roztropnie, po dokładnym przeanalizowaniu przesłanek dopuszczalności pytania prawnego

oraz problemu konstytucyjnego. W przeciwnym razie przedstawianie pytań prawnych może faktycznie wypaczać cel, jakiemu służy ten tryb wszczęcia konkretnej kontroli norm przed Trybunałem Konstytucyjnym” (postanowienie z dnia 16 października 2012 r., sygn. P 29/12, *op. cit.*).

W uzasadnieniach wszystkich pytań prawnych w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy wskazuje, że złożenie – w sprawach, na tle których przedstawiono pytania prawne – wniosków o uzupełnienie wyroków o rozstrzygnięcie o kosztach zastępstwa procesowego oznacza potrzebę oceny zasadności tych wniosków na gruncie przepisów art. 108 § 1 k.p.c. i art. 351 k.p.c., a także art. 98 § 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. i wymienionych w nich przepisów odrębnych. Wnioski takie złożyli w sprawach, na tle których przedstawiono pytanie prawne:

- z dnia 29 września 2014 r. – pozwana, reprezentowana przez radcę prawnego,
- z dnia 2 września 2014 r. – powódka, reprezentowana przez radcę prawnego,
- z dnia 14 października 2014 r. – pozwany, reprezentowany przez adwokata i
- z dnia 23 października 2014 r. – powódka, reprezentowana przez radcę prawnego.

Z przedstawionego zestawienia wynika, że orzekanie o kosztach zastępstwa procesowego w związku ze złożonymi w sprawach, na tle których przedstawiono pytania prawne, wnioskami powinno nastąpić na podstawie przepisów regulujących opłaty za czynności radców prawnych (pytania prawne z dnia: 29 września 2014 r. 2 września 2014 r. i 23 października 2014 r.) oraz

przepisów regulujących opłaty za czynności adwokackie (pytanie prawne z dnia 14 października 2014 r.).

W dalszej kolejności zauważyć trzeba, iż Sąd pytający nie uzasadnił, że inne niż § 2 ust. 1 i 2, § 4 ust. 1, § 6 pkt 6 oraz § 10 ust. 1 pkt 1 w związku z § 5 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz inne niż § 2 ust. 1 i 2, § 4 ust. 1 i § 6 pkt 7 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie przepisy tych aktów wykonawczych będą miały (i w jaki sposób) wpływ na rozstrzygnięcie toczących się przed nim spraw, co stanowi niezbędny warunek rozpoznania pytań prawnych. Wydaje się zresztą oczywiste, że Sąd pytający nie będzie orzekał na podstawie wskazanych rozporządzeń *in toto*, lecz jedynie niektórych ich przepisów, wskazanych zresztą jako odrębne, „ewentualne” przedmioty kontroli konstytucyjności w każdym z połączonych do łącznego rozpoznania pytań prawnych. Z tego względu postępowanie w zakresie kontroli zgodności z art. 92 ust. 1 Konstytucji:

- rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490) oraz
- rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461)

podlega umorzeniu ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Pytania prawne w zakresie pozostałych, zakwestionowanych w nich przepisów, spełniają przesłankę funkcjonalną. Unormowania zawarte w § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych,

a także w § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie zawierają bowiem dyrektywy dla sądu, na podstawie których winien on – w konkretnej sprawie – zasądzić opłatę za czynności adwokata lub radcy prawnego z tytułu zastępstwa procesowego. Przepisy § 6 pkt 6 oraz § 10 ust. 1 pkt 1 w związku z § 5 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz § 6 pkt 7 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie określają z kolei wysokości stawek minimalnych opłat za czynności adwokackie i czynności radców prawnych w sprawach, w których przedstawiono pytania prawne. Unormowania zawarte w § 4 ust. 1 obu wymienionych rozporządzeń wysławiają zaś regułę, zgodnie z którą wysokość stawki minimalnej zależy od wartości przedmiotu sprawy.

Pytania prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy spełniają przesłankę funkcjonalną także w zakresie zakwestionowanych przepisów art. 22⁵ ust. 2 i 3 u.r.p. (pytania prawne z dnia: 29 września 2014 r., 2 września 2014 r. i 23 października 2014 r.) oraz art. 16 ust. 2 i 3 ustawy – Prawo o adwokaturze (pytanie prawne z dnia 14 października 2014 r.).

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazuje się bowiem, że pytanie prawne może, jako przedmiot wątpliwości, wskazać każdy przepis, którego wykorzystanie sąd rozważa lub zamierza rozważyć w procesie interpretacji i stosowania prawa, a więc podczas poszukiwania normy jednostkowego rozstrzygnięcia sprawy, czy – wedle określenia Trybunału Konstytucyjnego – każdy przepis, którego zgodność (bądź niezgodność) z określonym wzorcem kontroli rzutuje na treść rozstrzygnięcia przez sąd konkretnej sprawy (*vide* – wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 12 marca 2002 r., sygn. P 9/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 14, z dnia 30 października 2006 r., sygn. P 36/05, OTK ZU nr 9/A/2006, poz. 129 oraz z dnia 12 maja 2011 r., sygn. P 38/08, OTK ZU nr 4/A/2011, poz. 33). Przepis zawierający delegację ustawową wyraża normę kompetencyjną, upoważniającą właściwy

organ do wprowadzenia określonego uregulowania, nie normuje zaś bezpośrednio powinności podmiotów prawa. Obowiązek określonego zachowania podmiotów nie aktualizuje się więc w momencie wydania upoważnienia, ale dopiero wraz z wprowadzeniem uregulowania wykonawczego, choć norma materialna zawarta w akcie wykonawczym nie mogłaby zaistnieć bez odpowiedniego upoważnienia ustawowego (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 lipca 2011 r., sygn. P 9/09, OTK ZU nr 6/A/2011, poz. 59). W tym też znaczeniu można mówić o istnieniu związku funkcjonalnego – zależności pomiędzy stwierdzeniem konstytucyjności (lub niezgodności z Konstytucją) przepisu zawierającego upoważnienie ustawowe a sposobem rozstrzygnięcia sprawy, w której wywiedziono pytanie prawne – również wtedy, gdy podstawą rozstrzygnięcia jest, wydany – na podstawie zakwestionowanego w pytaniu prawnym upoważnienia ustawowego – akt rangi podustawowej. Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 19 czerwca 2008 r., sygn. P 23/07, „upoważnienie ustawowe do wydania aktu wykonawczego nie może być samo w sobie podstawą orzeczenia sądowego, niemniej jednak jego poprawność (lub wadliwość) konstytucyjna może w pewnych sytuacjach mieć znaczenie dla sądu orzekającego w konkretnej sprawie” (OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 82; por. też wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 listopada 2010 r., sygn. P 23/10, OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 107). Ewentualne stwierdzenie niekonstytucyjności delegacji ustawowej, powodując utratę mocy obowiązującej wyrażającego ją przepisu prawnego, rodzi także konsekwencje w stosunku do ściśle powiązanego z nią rozporządzenia wykonawczego do ustawy, które nie może funkcjonować w obrocie prawnym nie mając „punktu zaczepienia” w ustawie. Rozporządzenie oparte na niekonstytucyjnym przepisie prawnym (niekonstytucyjnej delegacji ustawowej), niezależnie od treści tego aktu, jest zatem również niezgodne z Konstytucją, dzieląc w ten sposób los ustawowego przepisu upoważniającego.

Przed przystąpieniem do merytorycznej analizy zgodności zaskarżonych unormowań z powołanymi wzorcami kontroli konstytucyjności należy jeszcze rozważyć, czy pytanie prawne spełnia warunek określony w art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Zgodnie tym przepisem, pytanie prawne, poza spełnieniem wymagań dotyczących pism procesowych, powinno zawierać uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wielokrotnie podkreślano – także w kontekście pytań prawnych – rolę uzasadnienia pisma inicjującego postępowanie. Pytanie prawne, w którym sąd ograniczyłby się do wyrażenia przekonania o niezgodności przepisu z Konstytucją bądź wskazania istniejących w tej kwestii wątpliwości, nie może bowiem podlegać rozpoznaniu przez Trybunał Konstytucyjny (*vide* – wyrok z dnia 8 września 2005 r., sygn. P 17/04, OTK ZU nr 8/A/2005, poz. 90, por. także postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 września 2013 r., sygn. P 21/13, OTK ZU nr 7/A/2013, poz. 103). W postanowieniu z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. P 13/12, Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że skoro kontrola hierarchicznej zgodności norm opiera się na domniemaniu ich konstytucyjności, to podmiot inicjujący postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym jest zobligowany dostarczyć argumentów pozwalających obalić to domniemanie, dopóki zaś nie powoła przekonujących motywów mających świadczyć o niezgodności kwestionowanego przepisu ze wskazanymi wzorcami kontroli, Trybunał Konstytucyjny musi uznawać je za zgodne z wzorcem kontroli (*vide* – OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 72). Zgodnie z art. 66 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, Trybunał jest zaś związany treścią oraz granicami rozpatrywanego pytania prawnego. Wyręczenie sądu pytającego w doborze argumentacji adekwatnej do podnoszonych w pytaniu prawnym wątpliwości byłoby wyjściem poza granice określone w pytaniu prawnym (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 października 2009 r., sygn. P 120/08, OTK ZU nr 9/A/2009, poz. 143) oraz naruszeniem zasady kontrydiktoryjności

postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, który przekształciłby się w organ orzekający z inicjatywy własnej, samodzielnie formułujący argumenty przemawiające za niekonstytucyjnością poddanego kontroli aktu normatywnego (*vide* – wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 30 października 2006 r., sygn. P 36/05, OTK ZU nr 6/A/2006, poz. 129 i z dnia 14 lutego 2012 r., sygn. P 20/10, OTK ZU nr 2/A/2012, poz. 15). Przesłanka odpowiedniego uzasadnienia zarzutów nie powinna być traktowana powierzchownie i instrumentalnie. Przytoczone w piśmie procesowym, jakim niewątpliwie jest pytanie prawne, argumenty mogą być – jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny – mniej lub bardziej przekonujące, lecz zawsze muszą być argumentami „nadającymi się” do rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny, w tym sensie, że nie można tego warunku uznać za spełniony, jeżeli wszystkie zarzuty wobec zakwestionowanej regulacji na tle danego wzorca wykraczają poza kognicję Trybunału Konstytucyjnego (*vide* – wyrok z dnia 19 października 2010 r., sygn. P 10/10, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 78 oraz postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 marca 2011 r., sygn. P 33/10, OTK ZU nr 2/A/2011, poz. 15).

Uzasadnienie zarzutów sformułowanych w pytaniu prawnym wobec art. 22⁵ ust. 2 i 3 u.r.p. oraz art. 16 ust. 2 i 3 ustawy – Prawo o adwokaturze nie spełnia warunku określonego w art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Sprowadza się ono wyłącznie do tezy, iż wytyczne dla Ministra Sprawiedliwości co do sposobu regulacji powierzonych materii, ujęte w wyrażonych w zaskarżonych przepisach upoważnieniach, oparte są na ogólnikowych pojęciach [rodzaj i zawłość sprawy oraz wymagany nakład pracy adwokata (radcy prawnego)], które nie wprowadzają żadnych weryfikowalnych warunków. Brak stosownego do treści art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym uzasadnienia odnosi się również do zaskarżonych przepisów § 2 ust. 1 i 2, § 4 ust. 1, § 6 pkt 6 oraz § 10 ust. 1 pkt 1 w związku z § 5

rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz przepisów § 2 ust. 1 i 2, § 4 ust. 1 i § 6 pkt 7 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie. Sąd pytający poprzestał na sformułowaniu wniosku o ich niezgodności z art. 92 ust. 1 Konstytucji jako konsekwencji niezgodności z tym wzorcem upoważnień ustawowych. Uzasadnienie pytania prawnego ma więc wyłącznie charakter deskryptywny i charakter oceny (w tym sensie, że zaskarżone regulacje oceniono jako niezgodne z powołanymi wzorcami kontroli) i zawiera – w omawianym zakresie – głównie twierdzenia aprioryczne, brak w nim natomiast elementu analitycznego i argumentacyjnego, co winno być właśnie istotą tej części pisma procesowego, jakim jest pytanie prawne (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 8 lipca 2013 r., sygn. P 11/11, OTK ZU nr 6/A/2013, poz. 91 oraz z dnia 16 kwietnia 2014 r., sygn. P 37/13, OTK ZU nr 4/A/2014, poz. 49).

Mając na uwadze powyższe, wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Hernand
Zastępca Prokuratora Generalnego